

*Yttrande:
2022-12-15*

Våra ref:

*Olle Wilöf
Elisabet Wahl
Victoria da Silva*

Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande SOU 2022:44 Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher

Sammanfattning

Journalistförbundet ställer sig positiva till en mer övergripande strategi av det slag som utredningen föreslår i utredningen. Det behövs en större helhetssyn med bland annat tydligare samarbete mellan olika departement och myndigheter och vi gör bedömningen att en strategi kan vara ett steg på vägen.

Men vi vill inleda med att slå fast några utgångspunkter som vi menar att arbetet och åtgärderna bör utgå ifrån. Den kreativa och kulturella sektorn **är** inte som vilken sektor som helst. Det här är en näring som delvis har helt andra drivkrafter än många andra näringar och det är sällan företagandet som sådant som står i fokus. Det finns dessutom stora skillnader inom den här sektorn, till exempel mellan de medlemmar Journalistförbundet företräder och en

del av de som verkar inom mer konstnärliga näringar. En del lever helt på den kommersiella spelplanen, andra har främst statliga, regionala och kommunala uppdragsgivare.

Samtidigt är det också viktigt att komma ihåg att många av de svårigheter och frågor som nämns i utredningen gällande de mindre företagen är inte unika för företag inom den kreativa och kulturella sektorn. Det är därför viktigt att satsningar som är specialinriktade på den här sektorn också kompletteras med generella förbättringar som omfattar alla småföretag.

Journalistförbundet menar att den uppdelning av företag inom de kulturella och kreativa branscherna som finns i utredningen och som främst är gjord efter storlek bör förfinas om den på något sätt ska användas för att utforma olika stöd och insatser. Skillnaden mellan till exempel de olika soloföretagen är så stora att det på ett sätt inte är meningsfullt att samla dem inom en och samma grupp.

Vi noterar också att man helt verkar bortse ifrån det ökande antal kulturskapare som befinner sig någonstans i gränslandet mellan att vara företagare och anställd. Denna grupp har inget eget företag då de ofta använder sig av så kallade egenanställningsföretag, men de är ofta anställda en alldeles för kort tid för att nås av till exempel vidareutbildningsinsatser anordnade av sin arbetsgivare. Den här gruppen kan komma att bli större och därför behöver man titta på insatser för att nå dem.

Övriga synpunkter

Journalistförbundet har valt att lämna synpunkter på de fyra av de sex strategiska områdena som utredningen förslår att arbetet ska fokusera på de kommande tio åren.

1. Tydligt tvärpolitiskt ansvar för kunskap, synergier och samverkan

Vi delar utredningens åsikt om att det behövs mer tvärpolitik för att lyfta företagen inom de kulturella och kreativa branscherna, men skulle gärna ha sett tydligare och mer konkreta förslag kring hur denna tvärpolitik ska fungera i praktiken. Lösningen med en interdepartemental grupp är intressant, men vi är tveksamma till lösningen där ansvaret för arbetet flyttas årligen mellan två departement. Vi menar också att det vore olyckligt om Socialdepartementet och Arbetsmarknadsdepartementet lämnas utanför ett sådant här

samarbete, de frågor de ansvarar för är avgörande för hur lyckad en strategi av det här slaget kommer att bli.

2. Förnyelse av rådgivning, kapitalförsörjning och innovationsstöd

När det gäller rådgivning utför Journalistförbundet redan i dag på regelbunden basis just den typen av verksamhet. Vi har mångårig erfarenhet av detta och även om vi på ett sätt kan förstå behovet av en samlad insats, menar vi att de befintliga organisationerna är bäst lämpade att ge råd och stöttning i företagarfrågor för de grupper som de redan organiserar. Vi vill återigen understryka att skillnaderna mellan de olika kulturella och kreativa inriktningarna är så stor att det skulle krävas mycket stora utbildningsinsatser för att skapa en rådgivning som har kunskap och erfarenhet från alla olika branscher. Att vara frilansjournalist skiljer sig helt enkelt väldigt mycket från att vara till exempel frilansande skådespelare.

3. Långsiktigt och snabbt på upphovsrättens marknad

När det kommer till implementeringen av DSM-direktivet som införs i svensk lag den 1 januari 2023 finns stora brister i förslaget. Kulturskapare måste kunna vända sig till direkt till användare i senare led (t.ex. strömningstjänster) för att kunna justera och få skälig ersättning. Ett framtida arbete med upphovsrätten måste innebära att även aktörer som inte upphovsmännen står i en avtalsrelation med ska vara skyldiga att göra rätt för sig ekonomiskt direkt till upphovsmän och utövande konstnärer.

5. Hållbar arbetsmarknad och kompetensförsörjning för alla

Den sociala otryggheten är en ofta återkommande fråga när kulturskapares villkor diskuteras. Allt för många gånger har vi konstaterat att villkoren gällande till exempel SGI för egenföretagare är utformade på ett sätt som inte garanterat samma skyddsnät som för anställda. Här tycker vi att utredningens målsättning om att "statens generella sociala och ekonomiska trygghetssystem för företag har anpassats för att fungera effektivt för alla slags företagsformer, samt till affärsmodeller och villkor för företag i kulturella och kreativa branscher" är mycket lovvärt.

En annan problematik som vi särskilt vill lyfta är när statligt stöd inte tar höjd för skäliga villkor för enskilda kulturskapare, till exempel frilansjournalister som arbetar för tidskrifter som bygger en stor del av sin existens på just statliga stöd. Det är i dag svårt att få skäligt betalt för det professionella arbete som utförs och här anser vi att det behöver tillföras medel för att kunna

tillgodose detta. Det är inte ett hållbart system att kulturfrilansar ska arbeta till allt för låga ersättningar med statlig finansiering.

Vi vill också lyfta vikten och behovet av regelbunden satsning på vidareutbildning för att säkra kompetensförsörjningen. Det är mycket angeläget att universitet och högskolor får tillräckligt med resurser för att kunna erbjuda passande utbildningar för dem som vill använda sig av det nyligen instiftade omställningsstudiestödet. Vår bedömning är att det krävs ett bredare utbud än vad som erbjuds i dag och här anser vi att aktiva satsningar måste göras.

Med vänlig hälsning
Svenska Journalistförbundet

Ulrika Hyllert
Förbundsordförande